MAHOLE

Průvodní zpráva

Pedoarcheologická atraktivita půdního a sedimentárního pokryvu na vybraných zájmových územích Brněnské vrchoviny

Typ výstupu: Nmap – Specializovaná mapa s odborným obsahem

Výstup vznikl při řešení projektu DG20P02OVV017 – "Mapování kulturního dědictví hospodářské činnosti člověka v lesích" v rámci Programu na podporu aplikovaného výzkumu a experimentálního vývoje národní a kulturní identity na léta 2016 až 2022 (NAKI II), podpořeného prostředky Ministerstva kultury ČR.

Předkládající organizace:
Mendelova univerzita v Brně, Lesnická a dřevařská fakulta, Zemědělská 1, 613 00 Brno

Řešitel projektu:
Jan Kadavý

Autoři:
Aleš Bajer, Marie Balková, Aleš Kučera, Tomáš Mikita

Terénní průzkum:
Aleš Bajer, Aleš Kučera

Brno, červen 2022

1. Cíl výsledku

Cílem výsledku je specializovaná mapa s odborným obsahem (Nmap) s názvem „**Pedoarcheologická atraktivita půdního a sedimentárního pokryvu na vybraných zájmových územích Brněnské vrchoviny**“ vznikla jako výstup projektu NAKI II „Mapování kulturního dědictví hospodářské činnosti člověka v lesích“. Zobrazuje potenciál krajiny na vybraných krajinných segmentech za účelem uchování (ochrany) archeologických pozůstatků (památek) a poskytuje tak možná východiska pro archeologická bádání, stejně jako pro nastavení vhodného managementu lesní hospodářské činnosti na tomto území. Mapa vychází z klasifikace přírodních podmínek (geologických, pedologických, topografických) významných pro uchování a ochranu archeologických artefaktů a pozůstatků hospodářské činnosti ve smyslu konzervace těchto objektů v sedimentárních uloženinách. Výstup byl zpracován s ohledem na charakter výběru zájmového území a jeho dílčích součástí (severní/středové/jižní) do třech mapových listů.

Výstup je součástí projektové etapy 2: Ověření výskytu objektů hospodářské činnosti člověka v terénu, konkrétně aktivit 2_5 (geoarcheologický průzkum) a 2_8 (pedologický průzkum). Došlo k naplnění plánovaného cíle dle projektu, a to v rámci projektové etapy 3: Tvorba tematických výstupů projektu, aktivity 3_4 (tvorba specializovaných map s odborným obsahem).

2. Vlastní popis výsledku

Celková geoarcheologická atraktivnost území je zobrazena pro jednotlivé zájmové oblasti na Obr. 1 přináležející k Adamovské vrchovině (polygon „střed“) a Drahanské vrchovině (polygon „jih“ a polygon „sever“) jako podcelkům Brněnské vrchoviny (Demek a kol. 2014). V každém z polygonů je pouze minimálně zastoupena nejvyšší kategorie atraktivnosti 4 a zároveň ve všech případech dominuje kategorie 3 (Obr. 2). Největším geoarcheologickým potenciálem se vyznačuje severní polygon s více než 97% podílem 3. stupně atraktivnosti predikovaného zejména charakterem půd vyvinutých na mocných eolických sedimentech překrývajících matečné sedimentární horniny s vyústěním do luvizemí a luvických subtypů.

Vysoký geoarcheologický potenciál mají ve všech případech především krajinné součásti blízkosti vodních toků, zejména s rozlivem do poldrů, sedimentačních bazénů nebo plochých sníženin, kterých je však díky velké členitosti reliéfu pomálu. Ve třetím stupni atraktivity se tak nachází vždy většina území, což lze do jisté míry paradoxně vnímat jako zdroj nejistoty při geoarcheologickém vytipovávání zájmových lokalit. Z potenciálního datasetu lze však s větší mírou jistoty vyčlenit málo atraktivní krajinné součásti, jako jsou srázné svahy, skaliska, ostrohy a další exponované polohy.

Jednotlivé polygony tvoří vlastní mapový list.

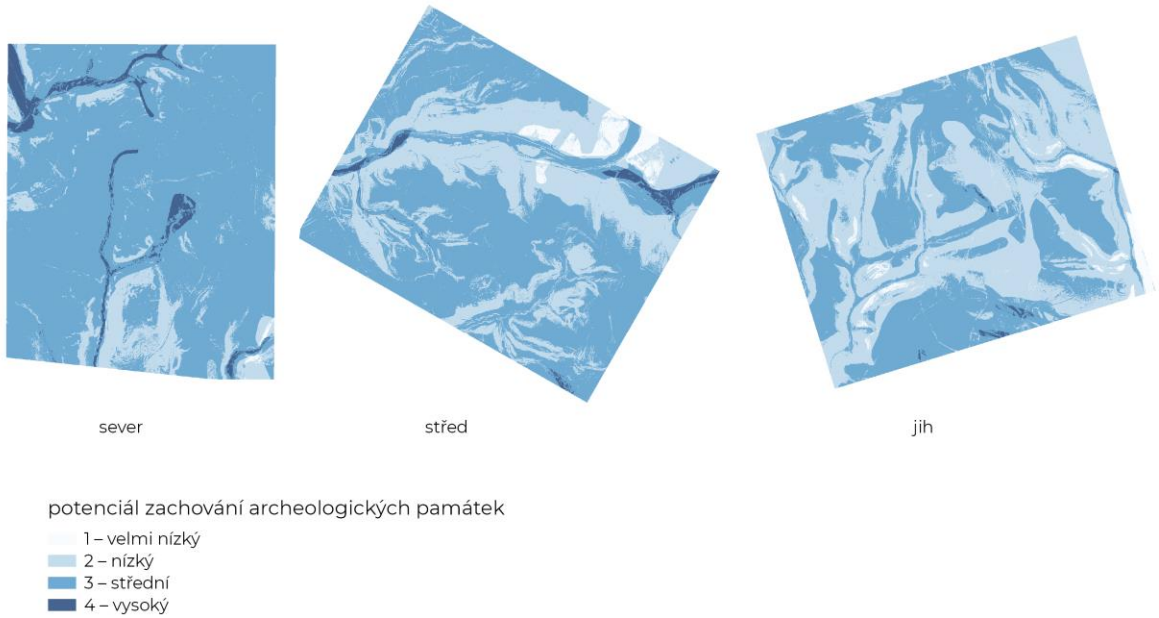

Obr. 1: Geoarcheologická atraktivnost území na studijním polygonu „sever“, „střed“ a „jih“.

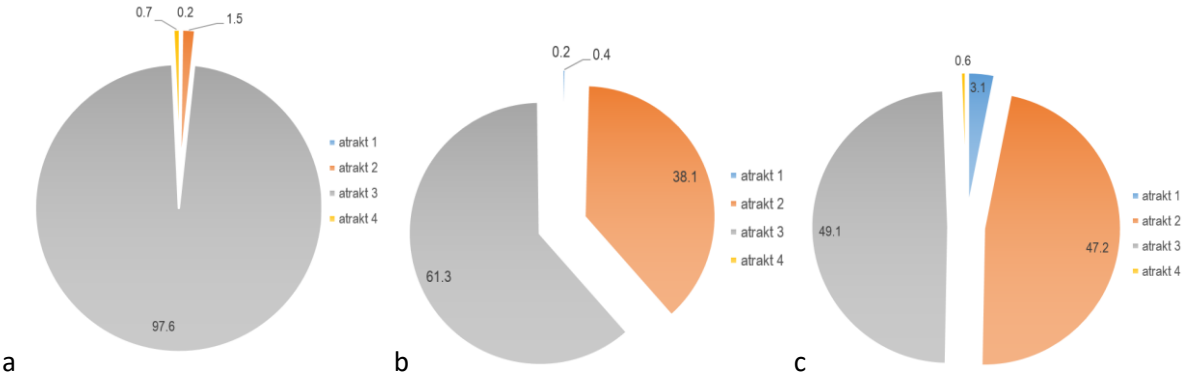

Obr. 2: Zastoupení jednotlivých kategorií geoarcheologické atraktivnosti ve studijních polygonech (a – sever; b – střed; c – jih).

3. Návrh využití výsledku (definování subjektů, které by měly být uživateli výsledků)

Výsledek je využitelný pro vytipovávání a delineaci zájmových území s archeologickým potenciálem v široké plejádě odběratelů. Ve vztahu k historickému odkazu mezi potenciální odběratele spadají především s ohledem na územně místní příslušnost Archeologický ústav AV Brno; Ústav archeologické památkové péče Brno; Archaia Brno z.ú., Ústav archeologie a muzeologie Filosofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně; Ústav archeologie Filosoficko-přírodovědné fakulty Slezské univerzity v Opavě.

Všichni další zájemci z řad odborné i laické veřejnosti zajímající se o archeologii a památkovou péči. Výsledek by měl také sloužit vlastníkům a hospodářům lesních pozemků jako vstupní podklad pro minimalizaci negativních zásahů spojených s hospodářskou činností na lokalitách s buď již prokázaným či potenciálním výskytem archeologických památek.

Mapa bude veřejně přístupná na internetových stránkách projektu https://mahole.ldf.mendelu.cz/.

4. Seznam použité související literatury

Culek M. (ed.) a kol. (1996): Biogeografické členění České republiky. Enigma, Praha.

Demek J., Mackovčin P. /eds./ (2014): Zeměpisný lexikon ČR hory a nížiny, díl 1. Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně, ISBN 978-80-7509-113-0

Němeček J. a kol. (2011): Taxonomický klasifikační systém půd ČR. Praha, ČZU.

URL [1] Geovědní mapa 1:50 000 (dostupné na https:p/mapy.geology.cz/geocr50/). Citováno 15. 5. 2022.

URL [2] Půdní mapa 1:50 000 (dostupné na https://mapy.geology.cz/pudy/). Citováno 15. 5. 2022.

5. Seznam publikací, které předcházely výsledku specializovaná mapa s odborným obsahem a byly publikovány

Metody použité pro tvorbu této specializované mapy s odborným obsahem dosud nebyly použity pro mapové zpracování konkrétní lokality, autoři vycházejí z podobných výstupů a prací, na kterých se podíleli v minulosti, resp. projektu NAKI: Historické využívání krajiny Českomoravské vrchoviny v pravěku a středověku, DF13P01OVV005.

Bajer, A. Lisá, L. (2017): Metodika odběrů a zpracování vzorků pro geoarcheologický výzkum "Výzkum sedimentárního záznamu" (certifikovaná metodika)

Bajer, A., Kučera, A., Rosíková, J. (2016): Mapa horninové a půdní atraktivity území Kraje Vysočina v kontextu historického využití půd

6. Data na elektronickém nosiči dat

(1) *Specializovaná mapa s odborným obsahem* „**Pedoarcheologická atraktivita půdního a sedimentárního pokryvu na vybraných zájmových územích Brněnské vrchoviny**“, mapový list (elektronická verze) - Výkres 1, 2, 3 ve formátu *.pdf

(2) *Zdrojové soubory* mapy ve formátu *.shp jsou uloženy ve složce GIS**.**

(3) Mapový projekt je dostupný ve složce PROJECT.

(4) Specializovaná mapa s odborným obsahem „**Pedoarcheologická atraktivita půdního a sedimentárního pokryvu na vybraných zájmových územích Brněnské vrchoviny**“, *textová část* ve formátu *.pdf

(5) Specializovaná mapa s odborným obsahem „**Pedoarcheologická atraktivita půdního a sedimentárního pokryvu na vybraných zájmových územích Brněnské vrchoviny**“, *Průvodní zpráva k výsledku* ve formátu *.pdf

MAHOLE

Formát dat:

Vektorová data jsou uspořádaná ve vrstvách v geografické databázi a byla zpracována v programu ArcGIS Pro. Veškerá data k *mapovému projektu* jsou dostupná ve složce **PROJECT**. Mapový projekt je uložen jako mapový soubor ve formátu *.aprx.

Zdrojové soubory mapy ve formátu *.shp (včetně přidružených souborů *.dbf, *.sbn, *.sbx, *.prj, *.shx) jsou uloženy ve složce GIS.

Souřadnicový systém:

Data geografické databáze jsou uložena v souřadnicovém systému SJTSK_Krovak_East_North.